

ABSZTRAKTKÖTET

PARADIGMÁK ÉS PARADIGMAVÁLTÁSOK A PEDAGÓGIÁBAN

III. ZSOLNAI JÓZSEF EMLÉKKONFERENCIA

ZSOLNAI JÓZSEF
EMLÉKTEREM ÉS ARCHIVUM KÖNYVEK

Paradigmák és paradigmaváltások a pedagógiában

III. Zsolnai József emlékkonferencia

Absztraktkötet

Törökbálint
2025

Zsolnai József emléktér és archívum könyvek

I. kötet

Sorozatszerkesztők

Györe Géza

Kubinger-Pillmann Judit

A konferenciát szervezte

Pannon Egyetem Neveléstudományi Intézete

Zsolnai József emléktér és archívum

A konferencia 2025. március 12-én volt

Veszprémben a Pannon Egyetemen

Az absztraktkötetet kiadja

a Pedagógiai Értékek Őrzése Alapítvány

Törökbálint

A kötetet szerkesztette

Györe Géza

Kubinger-Pillmann Judit

A kiadványért felel az alapítvány kuratóriumának elnöke

ISBN 978-615-02-3348-2 (pdf)

Előszó

**A cél: hagyományos, évente ismétlődő tudományos konferencia
Zsolnai József szellemi örökségének ápolására
avagy 2026. március 12-én találkozunk ugyanitt**

Konferencián harmadik alkalommal gyűlnek össze a Pannon Egyetem egykori professor emeritusának családtagjai, volt munkatársai, tanítványai, tisztelői, hogy emlékezzenek Tanár Úrra és munkásságára. Néhai Prof. Dr. Zsolnai József a mai napon ünnepelné 90. születésnapját. Szimbolikus jelentősége van az emlékkonferenciák helyszíneinek, hisz az életművet jelentősen meghatározó színhelyeken zajlottak: Először 2011-ben *Veszprém*-ben, az MTA Veszprémi Területi Bizottságának székházában, másodszor 2022-ben *Törökbálinton*, a *Bálint Márton Általános Iskola és Középiskola* Zsolnai József Termében, harmadszor 2025-ben Veszprém, a Pannon Egyetem Polinszky termében.

Három helyszín, három nagyon fontos állomás Zsolnai József életében és életművének kiteljesedésében. Az első, a *Magyar Tudományos Akadémia*. Az általa nagyra becsült és sokra tartott intézmény, amelynek doktora lehetett maga is. A második az egykori *Törökbálinti Kísérleti Általános Iskola*, amely a Nyelvi, irodalmi, kommunikációs nevelési program és az Értékközvetítő és képességfejlesztő pedagógia paradigma kifejlesztésének helye és kipróbálási színtere volt. A harmadik – jelen konferencia – helyszíne a *Pannon Egyetem* Auditórium Maximuma, amelyet Polinszky Károly vegyész-mérnökről, egyetemünk alapító rektoráról neveztek el. Zsolnai József több mint egy évtizedet töltött el a Pannon Egyetemen, annak pápai képzési helyén, a Neveléstudományi Intézet alapító igazgatójaként, amely életének egyik legtermékenyebb időszaka volt. Gyakorlatban valósult meg álma jó része: az MTA doktora lett, egyetemi tanárrá nevezték ki, kidolgozta és elindította a Pedagógia alapszakot és a Neveléstudomány mesterszakot, alapítótagja volt a jelenleg már Humántudományi Kar bölcsészettudományi doktori iskolájának, több neveléstudományi doktori iskolában oktatott, az Értékközvetítő és képességfejlesztő program kerettantervi változata akkreditált kerettanterv lett, több mint harminc kötet jelent meg a Neveléstudományi Intézet gondozásában, a tudománypedagógia gyakorlati megvalósulása, a Kutató Gyerekek Tudományos Konferenciája (KGYTK) töretlenül működött (és működik ma is).

Amit nem sikerült elérnie, az a tanító szak elindítása a Pannon Egyetemen. Ennek történetéről, akadályairól majd máshol szólunk. Örömteli azonban, hogy a tanító és az óvodapedagógus alapszak már három éve működik a Humántudományi Karon. Ezek kidolgozásában, működtetésében több Zsolnai tanítvány is aktívan rész vesz.

Konferenciánk a *Paradigmák és paradigmaváltások a pedagógiában* címet viseli. Öröndetes, hogy rendezvényünket nagy érdeklődést előzte meg. Többen – Pannon Egyetemen belül, és azon kívül is – támogatandó kezdeményezésnek tartják, amelyet hagyománnyá kell tenni. Jelen konferenciákon nagyon különböző témában, három szekcióban összesen 17 előadás hangzik el 18 szerzőtől.

Tudományos konferenciánkat ezentúl éves rendszerességgel szeretnénk megtartani. Célunk, hogy az életmű minél alaposabb megismerése mellett a rendezvény helyet adjon a Zsolnai-pedagógiához kapcsolódó kezdeményezéseknek, innovációknak is. Zsolnai József életművének ápolása, továbbfejlesztése nem csak ebben nyilvánul meg, hanem abban is, hogy még ebben az évben emlékkötetet tervezünk kiadni Tanár Úr születésének 90. évfordulójára, amelyben felkért szerzők írásai fognak szerepelni.

Veszprém, 2025. március 12.

Györe Géza

Program

Paradigmák és paradigmaváltások a pedagógiában

III. Zsolnai József Emlékkonferencia

Pannon Egyetem Humántudományi Kar Neveléstudományi Intézet

2025. március 12.

Polinszky-terem és a Zsolnai József emléktér és archívum (O4)

10.15–

Regisztráció – Polinszky-terem

11.00–11.25.

Megnyitó – Polinszky-terem

11.00–11.15	Bodnár Éva, a Humántudományi Kar dékánja köszönti a jelenlévőket és megnyitja a konferenciát
11.15–11.25	Somogyvári Lajos, a Neveléstudomány Intézet intézetvezetőjének köszöntője

11.25–13.25

Plenáris előadások – Polinszky-terem

Moderátor Györe Géza

11.25–11.45	Zsolnai László	A Zsolnai pedagógia jelentősége a közgazdaságtan szempontjából
11.45–12.05	Kamarás István	Egy pedagógiai etika előmunkálatai
12.05–12.25	Benedek András	„Zsolnai-hatás” a szakképzés-pedagógia hazai megújulásában
12.25–12.45	Kojanitz László	A történelmi empátia fejlesztése
12.45–13.05	Mrázik Julianna	Az ötödik paradigma
13.05–13.25	Szenczi Árpád	A Zsolnai József pedagógiájának hatása a pedagógusképzésre

13.25–14.00

Szünet (szendvicsebéd) – Polinszky-terem

14.00–15.30

I. szekció Zsolnai József emléktér és archívum (O4)

Moderátor Györe Géza

14.00–14.15	Kéri Katalin	Problématörténeti alapozású, meta-szintű neveléstörténet
14.15–14.30	Györe Géza	Az iskolaalapító Zsolnai József életművének bibliográfiai számbavétele
14.30–14.45	Langerné Buchwald Judit	Paradigmaváltás a pedagógiai tér értelmezésében – Zsolnai József iskola-konceptiója
14.45–15.00	Thun Éva	Miért szükséges a tanárképzésben dolgozó oktatók és a köznevelésben dolgozó pedagógusok együttműködése a transzformatív pedagógia gyakorlatának kidolgozásában?
15.15–15.30	Hetesi Edit	Paradigmaváltás a hittanoktatásban

14.00–15.45

II. szekció – Polinszky-terem

Moderátor Kubinger-Pillmann Judit

14.00–14.15	Lantos Tünde	MI – egy új korszak kezdete az óvoda-pedagógusok szakmai fejlődésében?!
14.15–14.30	Horváthné Hidegh Anikó	Intézményi kutatás a szövegértés fejlesztéséért
14.30–14.45	Rigóczki Csaba – Rigóczki Gergely	A természettudó tantárgyak hatékonyabb oktatásáért
14.45–15.00	Vigh-Kiss Erika	Matematika tanítása az ÉKP és NAT 2020 szerint digitális eszközök segítségével. Tisztelgés Zsolnai József pedagógiai öröksége előtt
15.15–15.30	Sipos Bence	Digitális narratívák és interaktív terek: A kiterjesztett film és a valós idejű képszintézis pedagógiai innovációi
15.30–15.45	Kubinger-Pillmann Judit	Zsolnai József oktatási paradigmájának továbbfejlesztési lehetőségei a XXI. században

15.45–16.00 A Konferencia zárása – Györe Géza

Zsolnai József emléktér és archívum (O4)

Absztraktok

Benedek András

professor emeritus

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

benedek.andras@gtk.bme.hu

„Zsolnai-hatás” a szakképzés-pedagógia hazai megújulásában

Az előadás az elmúlt négy évtizedre visszatekintve elemzi a Zsolnai-pedagógia hatását a hazai szakképzés-pedagógiai gondolkodásra, annak paradigma-váltási folyamatára. A hatás-elemzés szubjektív szempontok alapján kialakított három szakasza: inspiratív szakmai dialógusok az Oktatókutatási Intézetben (80-as évek); „hogyan és merre?” a rendszerváltás évtizedében (90-es évek; a multidiszciplináris törekvések „megtörése”, avagy a felsőoktatás turbulens kereitei közötti lét ellentmondásainak időszaka (az ezredfordulót követő első évtized). Az előadás a pedagógiai paradigmák változó és színes világában a szakképzés szempontjait kiemelten érzékeltező fejlődéstörténeti elemzésre vállalkozik. További megközelítési sajátosság, hogy az adott téma lehetőséget ad arra is, hogy a Zsolnai paradigma „emberi potenciál” alap-posztulátumát az adott időszakban az európai integráció hatására végbemenő munka- és tanulási folyamatok kiterjedésének a nevelésre és képzésre gyakorolt hatása szempontjából is szemléletesen lehet bemutatni a szakképzésben kiteljesedő, bár ellentmondásoktól sem mentes, paradigmaváltási folyamatban.

Az előadó szándéka a paradigmák fejlesztésével kapcsolatos diskurzushoz egy sajátos pedagógiai terület képviseletében hozzászólni, érzékelte a fejlődési szakaszok vonatkozásában az azonosságokat és különbségeket.

Kulcsszavak: életkor és fejlődés viszonya, multidiszciplinaritás, pedagógiai paradigma, szakképzés

Referenciák

Benedek, A. (2023). Eltékozolt másfél évtized - Valóban közügy az oktatás?: A pedagógia térvesztése. In: Trencsényi, L. (szerk.) *2008-2023 Szembenézés. A 7. Nevelésügyi Kongresszus után 15 évvel*, Magyar Pedagógiai Társaság. 5-12.

Herrera, L., M. (2017). Editorial: Cultural-historical theory & VET – A contribution to broadening the theoretical grounds of research in VET, *Nordic Journal of Vocational Education and Training*, Vol. 7 No. 2, iii-vii.

Zsolnai, A. & Zsolnai, L. (szerk.) (2023). *Az emberi potenciál. Zsolnai József pedagógiája*. Szombathely, Savaria University Press.

Györe Géza

egyetemi docens

Pannon Egyetem HTK Neveléstudományi Intézet

gyore.geza@htk.uni-pannon.hu

Az iskolaalapító Zsolnai József életművének bibliográfiai számbavétele

A különböző gyűjteményeknek, archívumoknak sokkal nagyobb jelentősége van, mint ahogy azt első látásra gondoljuk. Nem csak a múlt rögzítését jelenthetik, hanem kiindulópontot a további fejlődéshez, alkotáshoz, kutatáshoz. Mondhatnánk: mentsük meg, fejlesszük tovább a már meglévő szellemi alkotásokat.

Az egyetlen magyar fejlesztésű pedagógiai program kidolgozója, Prof. dr. Zsolnai József munkássága több évtizedre kiterjed. Első jegyzett publikációit 1965-ben írja. Haláláig (2011) 27 könyvet, közel ötszáz cikket, tanulmányt közölt és számos tankönyv és más kiadvány szerkesztője volt.

Az előadásomban az életműnek általam eddig elkészített bibliográfiákról szólok. Az első 2006-ban *71 és 855 tétel. Zsolnai József-bibliográfia* címet viseli, második 2011-ben *Zsolnai József-bibliográfia. Kötetek, tanulmányok, cikkek, recenziók* című, amely az Iskolakultúrában jelent meg. A harmadik *A Zsolnai Józsefről és munkásságáról szóló irodalom válogatott bibliográfiája a 2011–2023 időszakban a II. Zsolnai József emlékkonferencia* kötetben jelent meg 2024-ben. Ez a három jegyzék három nagyon különböző apropóból készült.

Gyűjtőmunkánk során igyekeztünk minél több forrást feltárni. A papír alapú közlemények mellett a különböző internetes honlapokon fellelhető, csak digitális formában megjelent közleményeket is számba vettük, még abban az esetben is, ha ezek már nem elérhetők.

Kulcsszavak: Neveléstörténet – magyar – XX–XXI. század, Zsolnai József életműve, Zsolnai-pedagógia, perszonális bibliográfia *Irodalom:*

Györe, Géza (2006): 71 év 855 tétele: Zsolnai József-bibliográfia. Nyomtatásban megjelent művek. Pápa, Pannon Egyetem Pedagógiai és Pszichológiai Intézet. 167 p.

uő. (2011): Zsolnai József bibliográfia: Kötetek, tanulmányok, cikkek, recenziók = Iskolakultúra, 10-11. sz., szeparátum 1-24. p.

uő. (2024): Zsolnai József posztumusz megjelent művei, a róla és munkásságáról szóló irodalom válogatott bibliográfiája a 2011–2023 időszakra. In: Györe Géza; Kubinger-Pillmann Judit; Langerné Buchwald Judit (szerk.) II. Zsolnai József emlékkonferencia. Törökbálint, Pedagógiai Értékek Őrzése Alapítvány, 2024. 223-250. p.

Hetesi Edit

egyetemi oktató

Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola

hetesiedit88@gmail.com

Paradigmaváltás a hittanoktatásban: A játékos módszerek szerepe és hatékonysága

A hittanoktatás hagyományosan frontális, tanárközpontú megközelítése kevés teret ad a tanulói aktivitásnak és élményalapú tanulásnak. Azonban a 21. századi pedagógiai trendek paradigmaváltást sürgetnek, amelyek a tanulók aktív bevonására, interaktív módszerek alkalmazására és élménypedagógiai elemek integrálására helyezik a hangsúlyt. A játékos módszerek alkalmazása ebben a kontextusban innovatív lehetőséget kínál a hittanoktatás megújítására, elősegítve a tanulói motiváció növelését, a közösségi élmény megteremtését és a vallásos értékek mélyebb megértését.

A kutatás célja, hogy Systematic Review módszertannal átfogó képet nyújtson a játékos módszerek hittanoktatásban történő alkalmazásáról, valamint azok hatékonyságáról. A vizsgálat során nemzetközi és hazai szakirodalom alapján elemezzük a játékos módszerek különböző formáit, beleértve a drámapedagógiát, szimulációs játékokat, digitális tanulási eszközöket és kooperatív tanulási technikákat. A kutatás feltárja, hogy ezek a módszerek hogyan befolyásolják a tanulói motivációt, az aktív részvételt és a tanulási eredményeket, különös tekintettel a vallásos értékek közvetítésére és a hitbéli reflexió mélyítésére.

A systematic review módszertan alkalmazásával a kutatás szintetizálja a korábbi empirikus vizsgálatok eredményeit, és kritikai elemzést nyújt a játékos módszerek pedagógiai hatékonyságáról. Az eredmények rávilágítanak arra, hogy a játékos módszerek alkalmazása nemcsak a tanulói élménygazdagítást szolgálja, hanem hozzájárul a paradigmaváltáshoz a hittanoktatás módszertani megújulásában. A tanulmány a paradigmaváltás elméleti keretét vizsgálva megmutatja, hogy a játékos módszerek miként segítik elő a hittanoktatás inkluzivitását, valamint a tanulók aktív részvételét és kritikai gondolkodásának fejlődését.

Kulcsszavak: hittanoktatás, játékos módszerek, paradigmaváltás, Systematic Review, tanulói motiváció, pedagógiai innováció

Horváthné Hidegh Anikó

főigazgató

Százhalombattai Arany János Általános Iskola és Gimnázium

hidegh.aniko@gmail.com

Intézményi kutatás a szövegértés fejlesztéséért

Az iskolák színvonalának egyik mérőfoka manapság a kompetenciák országos átlaghoz mért szintje. A szövegértés és a matematikai kompetencia azok az alapképességek, amelyek fejleszthetők és az élethosszig tartó tanulás során biztosan szükségszerűek. (Antalné 2003).

Erre a gondolatra épült a kutatás témaválasztása: 2021-től zajlik egy kisvárosi általános iskolában a szövegértés fejlesztése érdekében bevezetett új módszertani csomag alkalmazása (Hidegh, 2021).

A kutatás fő kérdésének lényege: lehetséges-e ennek a módszertani csomagnak az alkalmazásával jobb eredmény elérése az OKM mérésekben a felső tagozatos diákok körében. A fő kérdés részkérdéseinek egyike a tanulási motivációval is foglalkozik. Több kutató is bizonyította, hogy a motiváció hatással van a tanulási teljesítményre. A bevezetett gyakorlat hatását szövegértés területén bemeneti és kimeneti mérésekkel ellenőrzi a kutatás.

A mindennapi pedagógiai praxisba beépített új módszertani gyakorlat ötödik éve működik. Az első eredmények nem mutattak jó képet (Covid), de a következő évek mérési eredményei fejlődést mutattak: az OKM eredmények harmadik éve az országos eredmények fölé emelkedtek iskolai szinten. A kutatás legvégső célja a felső tagozatos diákok körében a szövegértési képesség javítása, hiszen több kutatás által is kimondott tény (Grabe–Stoller 2011): ez a további tanulás alapja és a felnőtt infokommunikációs társadalomban a boldogulás fő tényezője.

Kulcsszavak: szövegértés fejlesztése, intézményi gyakorlat, tanulási motiváció, eredmények

Irodalomjegyzék

- Antalné Szabó, Á. (2003). Az anyanyelvi nevelés új stratégiái. Magyar Nyelvőr, 127(4),
- Grabe, P.- Stoller, Fredricka L. (2011): Teaching and Researching: Reading, London. Routledge
- Hidegh Anikó (2021): Egy jó gyakorlat bemutatása: a szövegértés fejlesztésének lehetőségei a felső tagozaton, avagy megértetni, tehát érteni. Anyanyelv-pedagógia, 2021. 4. sz.

Kamarás István OJD

MTA doktora

istvankamaras3@gmail.com

Egy pedagógiai etika előmunkálatai

Ez a tanulmány a TÁMOP-4.1.2/B-2009-0007 (a Közép-Dunántúli Régió pedagógusképzését elősegítő szolgáltató és kutatóhálózat) program keretében elkészített hat íves *Szemponatok és adalékok egy értékközvetítő és képességfejlesztő irányultságú pedagógiai etikához* című tanulmány rövidített változata. A tervezet pedagógusképzési tantárgy a pedagógiai etika megalapozását szolgáló pedagógiai alaptanokat, beleértve pedagógiai fundamentálanropológiát, pedagógiai kultúranropológiát, pedagógiai erkölcspszichológiát, pedagógiai erkölcsszociológiát, pedagógiai normatológiát és axiológiát, pedagógiai kredontológiát és vallástant) a pedagógiai etika elméletét, beleértve a pedagógiai fundamentáletikát, pedagógiai személyiségetikát, pedagógiai társadalometikát, pedagógiai erénytant, a pedagógiák etikáját és a pedagógiai etikákat), a Pedagógiai etikai pragmatika (beleértve a pedagógiai konfliktusetikát, pedagógiai etikai patológiát, végül pedig az etika iskolai tanítását tartalmazza

Kulcsszavak: Zsolnai József (1935–2011), etika, erkölcsszociológia, pedagógiai etika, filozófiai antropológia

Kéri Katalin

egyetemi tanár

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

keri.katalin@uni-sopron.hu

Problématörténeti alapozású, metaszintű neveléstörténet

Talán kevésbé közismert, de Zsolnai József a neveléstörténet megújítása, a tudományterület metaszintre emelése mellett is több alkalommal hitet tett, sőt, ő maga készült egy nagy, pedagógiatörténeti összegzés elkészítésére, ahogyan azt egy, a 70. születésnapján vele készült interjúban, a *Neveléstörténet* című folyóirat hasábjain elmondta (2005, 249-250).

Ez az előadás historiográfiai és tematikai áttekintést ad arról, hogy miként fejlődött és hová ért el napjainkra a történetfilozófiai, eszmetörténeti alapokra, primer forrásokra épített, művelődés- és társadalomtörténeti keretekbe ágyazott, hazai értékeink megismerésén és megőrzésén túl a tágan értelmezett „egyetemes” térben is mozgó, a neveléstudomány kérdéseire történeti időmetszetekben válaszokat kereső neveléstörténet. Fontos ezzel foglalkozni, hiszen a neveléstudományi területek között a *nevelés- és művelődéstörténet* is világszerte helyét és funkcióját keresi a kompetencia alapú pedagógusképzésben, vagy tágabban a bölcsészeti tudományok között. Az elmúlt években több olyan, a neveléstörténet jövőjéért aggódó írás látott napvilágot, mint például McCulloch könyve (2011), mely sokakat készített annak átgondolására, hogy miként lehet ezt a bölcséleti területet a jövőben is magas szinten úgy művelni, kutatni és tanítani, hogy hozzájáruljon a nevelés- és oktatásügy, tágabban a társadalom jobb működéséhez, a helyi vagy globális problémák megoldásához. A nevelés- és művelődéstörténet alapot jelenthet ahhoz, hogy a leendő és már pályán lévő pedagógusok képzésük során a térben és időben tág, a fogalom széles értelmében vett egyetemes ismeretekkel, az ezekre épülő, ezekből kibontható gondolkodásmóddal találkozzanak.

Az előadás végkövetkeztetése az, hogy a 21. század elején szükség van arra, hogy bolygónk gazdasági, politikai, ökológiai, társadalmi és egyéb problémáit ne csupán helyi szinten ismerjük és kezeljük, hanem rendelkezünk az ezeket illető átfogó szemlélettel, amihez a neveléstörténet is hozzájárulhat.

Kulcsszavak: neveléstörténet, történetfilozófia, problématörténet, komparatív szemlélet, forrásközpontúság

Hivatkozások:

Tölgyesi J. (2005). 70 éves az iskolateremtő pedagóguskutató, Zsolnai József. *Neveléstörténet*, 244-251.

https://epa.oszk.hu/04300/04386/00027/pdf/EPA04386_nevelestortenet_2005_05_244-251.pdf (letöltés: 2025.02.03.)

McCulloch, G. (2011). *The Struggle for the History of Education*. Abingdon: Routledge.

Kojanitz László

Oktatási Hivatal

kojanitzl@gmail.com

A történelmi empátia fejlesztése

Az előadás a nemzetközi és a hazai szakirodalom alapján bemutatja a történelmi empátia fogalma körüli vitákat, valamint a történelmi empátia szerepét a történettudományban és történelemtanításban. Ezek után kitér a történelmi empátia iskolai fejlesztését és kutatását szolgáló módszerekre és ezek eredményeire. Különös tekintettel a hazai kutatások megtervezéséhez mintákat adó megoldásokra.

Az empátia fogalma kettős természetű. Jelenti egyrészt azt a beleérző képességet, amellyel át tudjuk élni mások érzelmeit, másrészt jelenti azt, ahogy helyzeteket, eseményeket mások nézőpontjából is képesek vagyunk látni. A történelemdidaktikai szakirodalomban számos neves szerző kerüli a történelmi empátia (historical empathy) fogalmát. Helyette a történelmi nézőpont felvételét (historical perspective taking), a történelmi perspektíva felismerését (historical perspective recognition) vagy a racionális megértést (rational understanding) ajánlják és használják inkább. Ezzel kifejezve, hogy a történettudományban és a történelemtanításban is a szereplők viselkedésének megértése során nem az érzelmi, hanem elsősorban a kognitív elemnek kell hangsúlyosnak lenni. Ugyanakkor vannak, akik a történeti kutatások szempontjából sem tartják helyesnek a történelmi szereplőkkel való érzelmi kapcsolatteremtés eszközének elvetését. Hasznosabbnak tartják a történelmi empátia fogalmának megtartását és komplex értelmezését, amely három egymástól jól megkülönböztethető, de folyamatos kölcsönhatásban álló erőfeszítést foglal magában: a történelmi kontextusba helyezést (historical contextualization), a történelmi nézőpontváltást (historical perspective taking) és az érzelmi kapcsolatteremtést (affective connection).

A történelemoktatásnak is fontos célja, hogy a tanulók a történelmi eseményeket képesek legyenek térben, időben és a maguk összefüggéseivel együtt megfelelő kontextusba helyezni. Felfigyeljenek arra is, hogy az eltérő történelmi körülmények és tapasztalatok folytán a történelmi szereplők mennyire eltérő tradíciók és normák szerint éltek, ugyanakkor az emberek viselkedését és döntését általunk is nagyon jól ismert személyes érzelmek befolyásolták. Az emberek nézőpontját befolyásoló összetett és kölcsönhatásban álló tényezők mérlegelése kedvező hatással lehet a tanulók társadalmi és politikai orientációjára és erkölcsi ítéletképességére is. Ha az empátia az egészséges emberi kapcsolatok sarokköve, a történelmi empátia az egészséges történelmi tudaté. E nélkül nem tudunk sem racionális, sem emocionális kapcsolatot teremteni a múlt és a jelen között. A történelmi empátia révén tudunk olyan magyarázatokat készíteni, amelyek értelmet adnak a múltban élt emberek tetteinek és a világról alkotott gondolatainak.

Kulcsszavak: történelemi empátia, történelmi nézőpontváltás, történelmi gondolkodás, történelmi megértéstörténelmi tudat

Kubinger-Pillmann Judit

egyetemi docens

Pannon Egyetem HTK Neveléstudományi Intézet

kubinger-pillmann.judit@htk.uni-pannon.hu

Zsolnai József oktatási paradigmájának továbbfejlesztési lehetőségei a XXI. században

Egy oktatási paradigma továbbfejlesztésének lehetőségeiről csak úgy gondolkodhatunk, ha egészen a kezdetekig tekintünk vissza, hiszen „*Aki nem ismeri a múltat, nem ítélheti meg a jövőt. A múlt az a talaj, amelyen állunk. Tanítómesterünk, megmutatja, hogy milyen hibákat nem szabad újra elkövetni és mit kell tenni.*” (Habsburg Ottó).

Zsolnai József oktatási paradigmájának számos területét vizsgálhatnánk, azonban a továbbfejlesztési lehetőségeket most két vonatkozásban kíséreljük meg. Nagyobb részt az *Értékközvetítő és képességfejlesztő program* digitális pedagógiai területhez való kapcsolódásában, érintőlegesen pedig a *Nyelvi, irodalmi és kommunikációs nevelési program* és az óvodai nevelés kontextusában. Mind a digitális pedagógia, mind az óvodapedagógia aktuális kérdések sorát vonultatja fel, amelyre választ vár annak érdekében, hogy a pedagógiai praxis professzionálisabb lehessen. Zsolnai József mindkét terület vonatkozásában ad számunkra kiindulópontot, hiszen korát megelőzve foglalkozott olyan kérdéskörökkel, amelyek most a 21. században is aktuálisak.

Vizsgálatunkban részletesen elemeztük az ÉKP 1-4. osztályban megfogalmazott Informatika tantárgyhoz kapcsolódó fejlesztési feladatait, valamint a Nemzeti alaptanterv digitális kultúra tantárgyi követelményeit ugyanezen iskolafokon. Ennek tükrében megfogalmazhatjuk, hogy Zsolnai József évekkel a digitális kultúra tantárgy bevezetése előtt olyan fejlesztési feladatokat fogalmazott meg programjában, amelyek még most is teljes mértékben aktuálisak. Ugyanígy gondolkozhatunk arról az akciókutatásról, amelyet 2009 júniusában kezdett és 2010 októberében zárt Zsolnai József kutatócsoportjával. Az internet pedagógiai tartalékai napjaink pedagógiai gyakorlatában is sokkal hatékonyabban kiaknázzhatóbbak lennének.

Zsolnai József oktatási paradigmájának továbbfejlesztési lehetőségeit a NYIK és az óvodapedagógia mentén körvonalazzuk. Vizsgálatunkban összevetettük a NYIK Beszédművelés, kommunikáció, illem és az *Óvodai nevelés országos alapprogramjának* ezen területhez kapcsolódó fejlesztési feladatait. Eredményeink arra mutatnak, hogy a NYIK nagy százalékban lefedi az ÓNOAP feladatrendszerét. Zsolnai József már korát megelőzve érezte a fontosságát a NYIK óvodai alapozásának, különös figyelemmel a beszédfejlesztésre.

Összegezve rögzíthetjük, hogy komoly potenciál rejlik Zsolnai József oktatási paradigmájának 21. századi továbbfejlesztésében. Komoly feladat és felelősség ennek a továbbfejlesztési folyamatnak az életben tartása. „*Nem saját érdekünkben elsősorban, hanem, ha szabad ilyen nagy szavakat mondanom, valamiféle jobbítás érdekében, ami nagyon is ráfér a magyar iskolarendszerre.*” (Vekerdy Tamás, 2002)

Kulcsszavak: Zsolnai pedagógia, digitális pedagógia, óvodapedagógia, pedagógiai tartalékok, fejlesztési feladatok

Hivatkozások:

Kiss Albert-Kiss Éva-Kubinger-Pillmann Judit-Ladányiné Sütő Tünde-Zsolnai Józsefné (szerk.) (2015). *Az olvasás, a szövegértés és az internet pedagógiai tartalékainak feltátása*. Pápa, Pannon Egyetem MFTK Neveléstudományi Intézet.

Zsolnai József (1995). *Az Értékközvetítő és képességfejlesztő pedagógia*. Budapest, ÉKP központ – Holnap Kkt. – Tárogató Kiadó.

Zsolnai Józsefné (szerk.) (2002). *Dokumentumok a Nyelvi, irodalmi és kommunikációs nevelési program történetéből (1971-2001)*. Pápa, Veszprémi Egyetem Tanárképző Kar Pedagógiai Kutatóintézete.

Langerné Buchwald Judit

egyetemi docens

ELTE PPK PPI – Szombathely

buchwald.judit@gmail.com

Paradigmaváltás a pedagógiai tér értelmezésében – Zsolnai József iskolakoncepciója

A gyermekkor egyik legmeghatározóbb helyei az iskolák, az iskolai tér elrendezése, a tanulási környezet kialakítása pedig pedagógiai üzenetet hordoz magában és befolyásolja az iskolai tevékenységeket is (Muhi, 2017). Ennek ellenére a tanulás térbeliségének vizsgálata sokáig nem játszott központi szerepet a kutatásokban (Fisher, 2002, 2005). Napjainkban előtérbe került a tér pedagógiája, (Tutenel & Coorevits, 2017), hazai viszonylatban is irányultak kutatások a tanulás térbeliségének vizsgálatára (Tamáska & Sárkány, 2017; Düll et al., 2021; Hercz & Sántha, 2009; Sántha 2011), melyek közül kiemelnénk a reformpedagógiai irányzatok iskolaépítési elképzeléseinek vizsgálatát (Németh & Skiera, 1999; Sanda, 2008), valamint a Jeney Lajos vezette 1965-1970 között lezajlott iskolaépítési kutatás tanuláságainak összegzését (Sanda, 2006), mely utóbbi irányvonalat szeretnénk folytatni a rendszerváltozás előtti tantárgyi és iskolakísérletek közül Zsolnai József Értékközvetítő és képességfejlesztő programjának iskolára mint épületre vonatkozó koncepciójának bemutatásával. Az iskolakoncepció elemzése kiterjedt a tantermek, közösségi terek elhelyezkedésére, a termék és helyiségek berendezésére, valamint a tanári szobára. A vizsgálat során az eredeti iskolakoncepcióban megfogalmazott a tanulás fizikai környezetére – iskolaépületre, tanteremre, közösségi terekre stb. – vonatkozó elképzeléseket vettük számba elsődleges források

Az elemzés rámutatott arra, hogy Zsolnai József pedagógiai térre vonatkozó elképzelése már akkoriban előremutatónak számított, többek között pl. a közösségi terek fontosságának hangsúlyozásában, a flexibilitás, a modern oktatási-nevelési módszerek alkalmazásának való megfelelés megvalósításában, a forrásközpont kialakításában. Zsolnai József koncepciója bár komplex iskolaépületre vonatkozott, de az idea szintjén maradt, megvalósításra soha nem került. Ennek ellenére az ÉKP-t alkalmazó iskolák a kényszer szülte pedagógiai terekben, azaz a hagyományos iskolaépületekben is törekedtek a programadekvát pedagógia tér kialakítására.

Kulcsszavak: alternatív pedagógiák, kísérleti iskolák, pedagógiai tér, iskolaépítéset

Hivatkozások:

Fisher, K (2005). Research into identifying effective learning environments. Evaluating Quality in Educational Facilities. OECD/PEB.

Fisher, K. (2002). Re-voicing the classroom: a critical psychosocial spaciality of learning. Rubida Research.

Hercz, M. – Sántha (2009): Pedagógiai terek iskolai implementációja. Iskolakultúra 19(9) 78–94.

Muhi, M. (2017). Nem csak elszenvedői mások terveinek. In Tamáska, M. & Sárkány, P. (Eds.) A tanulás helyei: iskolaépítéset (pp. 7-9). Martin Opitz Kiadó.

Sanda, I. D. (2006): Korszerű iskolaépítési törekvések Magyarországon. Egy 1965-1970 között lezajlott iskolaépítési kutatás aktualitása. Iskolakultúra 16(5) 128-135.

Sanda, I. D. (2008). A reformpedagógiai irányzatok iskolaépítési törekvései. Iskolakultúra, 18(9-10), 129–142.

Sántha, K. (2011): A fotóinterjú a pedagógiai architektúra vizsgálatában. Iskolakultúra, 21(4-5), 55–66.

Tamáska, M. & Sárkány, P. (Eds.) (2017). A tanulás helyei: iskolaépítéset. Martin Opitz Kiadó.

Tutenel, P. & Coorevits, S. (2017). Nem csupán egy tégl a falban: a tanító tér. In Tamáska, M. & Sárkány, P. (Eds.) A tanulás helyei: iskolaépítéset (pp. 7-9), Budapest: Martin Opitz Kiadó.

Lantos Tünde

óvodapedagógus/doktorandusz

Budaörsi Csillagfürt Óvoda

tunde.lantos@gmail.com

MI – egy új korszak kezdete az óvodapedagógusok szakmai fejlődésében?!

A mesterséges intelligencia (MI) megjelenése és rohamos fejlődése jelentős hatást gyakorol a mindennapi életünkre, beleértve az oktatás-nevelés világát is. A technológia által kínált lehetőségek azonban új kihívásokat és kockázatokat hoznak magukkal, amelyek befolyásolják, befolyásolhatják akár a hétköznapi életet, a munkavégzést, tapasztalatszerzést, megváltoztatva a tanulás kontextusát.

A felgyorsult technikai fejlődéssel párhuzamosan a pedagógiai kultúrának is változnia kell – a többi között – a kommunikáció, a módszertanok és a tanulásról alkotott felfogás tekintetében is (Kissné Zsámboki, 2023).

A kutatás célja, hogy rávilágítson az óvodapedagógusok jelenlegi MI használatára, és feltárja, hogyan tudja ez a technológia hatékonyan támogatni szakmai fejlődésüket, a tanulási folyamatokat. A kutatás módszere: fókuszcsoporthozos interjú. Minta: öt önkormányzati fenntartású városi óvoda óvodapedagógusai. A pedagógusok életkori átlaga 46,7 év, pályán eltöltött idejüket tekintve a szórás magas volt, 5 éve végzett és 36 éve pályán lévő pedagógus is volt a válaszadók között. A kutatás kérdései felmérték, hogy: Használják-e a mesterséges intelligenciát (mesterségesintelligencia-szoftvert, a chatbotok; ChatGPT, Google Gemini) az egész életen át tartó tanulás folyamatában? Véleményük szerint hogyan és mivel járul hozzá a MI a szakmai fejlődésükhöz, tanulásukhoz? Milyen kihívásokat jelent számukra az MI -használat?

A kutatás összegzéseként elmondható, hogy az óvodapedagógusok az adminisztratív dolgok megkönnyítésére használják leginkább, és az MI funkcionalitásának korlátait emelték ki: a pedagógusok technológiai kompetenciájának hiányosságai, az érdeklődés hiánya, negatív attitűdök (pl. bizalom kérdése), a kevés megfelelő továbbképzés, tanulási lehetőség. Kutatások és jelen tapasztalat is alátámasztja azt, hogy nem elegendő a digitális eszköz a hatékony munkavégzéshez - neveléshez, szükséges a megfelelő módszertan elsajátítása és magabiztos, színvonalas használata. A MI pedagógia segítségével olyan módszereket és stratégiákat lehet kialakítani, amelyekkel biztosítható, hogy ne csak a technológiai készségekre helyeződjön a hangsúly, hanem a tapasztalati tanulásra is (Southwork et al., 2023). Az óvodapedagógusok továbbképzése kulcsfontosságú az MI-rendszerek hatékony használatához. Az új eszközök megértése és integrálása a nevelési folyamatba olyan kompetenciákat igényel, amelyekhez megfelelő képzési programok szükségesek.

Kulcsszavak: óvodapedagógus, mesterséges intelligencia, szakmai fejlődés, tanulás

Mrázik Julianna

egyetemi docens

PTE BTK Neveléstudományi Intézet

mrazik.julianna@pte.hu

Az ötödik paradigma

Történetileg három meghatározó paradigma alakította a pedagógia-neveléstudományi gondolkodást:

- a bölcséleti-filozófiai, amely a görög-római műveltséghez nyúlik vissza, és amelynek intézményesülése a klasszikus német kutatóegyetem;
- a természettudományos, a pozitivista, tényeken és tapasztaláson alapuló, tudományos meggyőződést hirdető eszmények meghatározóan befolyásolták a pedagógia tudománnyá szerveződését;
- a társadalmi-pszichológiai, viselkedéstudományi paradigma (a „modern”, úgynevezett „új tudományok”).

A felvázolt paradigmákra egyszerre érvényes az önállósulás és a széttagozódás, de ugyanúgy az együttélés és a versengés jelensége egyaránt.

Posztmodern és kortárs paradigmaként, s mint ilyen, negyediként azonosítható a dekonstruktivizmus és konstruktivizmus a hazai pedagógiában: a Zsolnai József nevéhez fűződő nyelvi-irodalmi-kommunikációs program (NYIK) jelentősége, hogy ez volt az első alternatív tanterv a nyolcvanas években. A konzervatív anyanyelv-tanítási módszerekkel szemben olyan eljárásokat dolgoztak ki, amelyek a kisiskolások beszédkedvét és helyes kiejtését egyaránt fejlesztették. Az irodalomtanítás ügyét a művészeti-esztétikai neveléssel együtt (dramatizálással, színjátszással, szerepjátékkal) kívánta összekapcsolni. A produktív nyelvi kreativitás fejlesztése felé irányult és a kommunikációs képességeket fejlesztette. Kibővítették a fogalmazástanítás hagyományos műfajait a publicisztikában meghonosodott műfajokkal. Az érték- és képességfejlesztő program (EKP) új tevékenységeket vont be a tananyagba (társadalom- és emberismeret, a tárgyi néprajz, a hon- és népismeret, a néptánc, etika és harcművészet is megjelentek) és a pedagógusszakma megújítására is kísérletet tettek.

A pedagógia azonosítható és lehetséges (további) paradigmái tehát

1. Az önállósuló, a filozófiából és vallásból kiváló, önállósuló, tudományos pedagógia
2. A „köttöjeles” vagy jelzős tudománnyá válás útja (Zrinszky, 2006), a széttagozódás (Nagy, 1995)
3. A valaminek a pedagógiájává és a pedagógiai valamivé válás, a pedagógia új rendszere (Zsolnai, 1996)
4. A kiüresedés-szenárió (Zrinszky, 2006)
5. Az (új) tartalommal telítődés lehetséges forgatókönyvei:
a „dolgok pedagógiája” (Bearn, 2020; Watson 2013) a dolgokban rejlő pedagógikum.

Mint hatalmi ág és

Mint mesterséges intelligencia támogatta lehetséges paradigma.

A konferencia előadás ez utóbbi, „ötödik paradigma” lehetséges kilátásairól, jövőjéről és jelenéről szól.

Kulcsszavak: paradigma, kiüresedés, telítődés

Rigóczki Csaba – Rigóczki Gergely

Zrínyi Miklós Gimnázium

csaba.rigoczki@gmail.com

A természettudó tantárgyak hatékonyabb oktatásáért

A közbeszédben, social mediában, szakirodalomban is vita folyik a természettudományok oktatásának mikéntjéről. Visszatérő kérdés az elvárt tudás mélysége, a tantárgyi, tantárgyközi, esetleg az epochális közelítés is. A „természettudomány” kifejezés beszédes, mert önmagában hordozza szakmánk kettősségét: vajon a természetre, vagy a tudományra tesszük a hangsúlyt? Ugyanakkor ne gondoljuk, hogy mindez a kérdéskör a kétezres évek első negyedének a dilemmája. Az 1970-es évektől olvashatók a természettudomány integrált oktatására vonatkozó, nemzetközi példákat is sorakoztató javaslatok, sőt, ha hátrébb lépünk még 100 évet, a reformpedagógusok nagyjai is érveltek az interdiszciplináris oktatás mellett.

Hosszan sorolhatnánk a fejezeteket, amit a négy természettudó tantárgy egymás területére kalandozva – sokszor egymásnak ellentmondva – ismétel, mégis egy példát említek: egy éve történt, hogy a nyolcadikos fiam azzal jött haza az iskolából: ma egymás után két órán is ugyanazt tanultuk kémiából és biológiából. Ide tartozik a természettudó tantárgyak elutasítottságának kérdésköre is. Az ilyen irányú mérések eredménye egészen egyszerű: valamit rosszul csinálunk. Nat az óraszámokat lecsökkentette, ugyanakkor a megkövetelt ismeret alig csökkent. Ráadásul a korszerű pedagógiai gyakorlat (projekt, gamifikáció stb.) is időigényes. Hát akkor merre tovább?

Munkám első felében az tantárgy integráció mellett és ellene szóló érveket tekintem át, megfogalmazok néhány gondolatot a Nat, a kerettanterv, és az Oktatási Hivatal javasolta tantervek és tankönyvek alapján. Ezután a fenti megállapodásokra támaszkodva bemutatok egy köztes megoldást/javaslatot az iskolák munkaközösségei számára, ami a jogszabályi és a társadalmi valóság keretei között ad mozgásteret a hatékonyabb természettudós edukációra. Ez a javaslat a tantárgyak közötti átfedések, sőt ellentmondások magas számát igyekszik csökkenteni, ezzel időt szabadítva fel a minőségi munkára.

Kulcsszavak: természettudomány, tantárgyintegráció, Nat 2020, Kerettanterv

Sipos Bence

doktorandusz

Színház- és Filmművészeti Egyetem Film- és videoművészet Doktori Iskola

bsipos93@gmail.com

Digitális narratívák és interaktív terek: A kiterjesztett film és a valós idejű képszintézis pedagógiai innovációi

A digitális technológiák fejlődése új lehetőségeket teremtett a pedagógiai módszertanokban, különösen a vizuális észlelésen alapuló tanulási metódusok és a multimodális oktatás területén. A kiterjesztett film (extended cinema), a valós idejű képszintézis (real-time rendering) és az interaktív 3D-s immerzív terek integrálása az oktatásba lehetőséget biztosít a tanulási élmény mélyítésére és a diákok aktív bevonására.

Kiterjesztett film és interaktív narratívák az oktatásban

Harun Farocki Serious Games III: Immersion (2009) című munkája kiváló példa arra, hogyan használható a virtuális valóság a katonai kiképzésben és a poszttraumás stressz szindróma kezelésében. Farocki bemutatja, hogyan alkalmazzák a virtuális valóságot a katonák felkészítésében és terápiájában, ezáltal rávilágítva a technológia potenciáljára az oktatásban és a gyógy-pedagógia területén.

Valós idejű képszintézis és 3D-s, immerzív terek a tanulásban

A valós idejű képszintézist alkalmazó szoftverek, mint például az Unreal Engine, a Unity vagy éppen a Godot lehetővé teszik interaktív és dinamikus tanulási környezetek létrehozását. A *Tilt Brush* (Google, 2016) alkalmazás például lehetőséget ad a diákoknak, hogy virtuális térben alkossanak háromdimenziós festményeket, fejlesztve ezzel a téri orientációs képességeket és a kreativitást. Ezenkívül a *Minecraft: Education Edition* (Mojang Studios, 2016) platform segítségével a pedagógusok és tanulók módszertanilag megalapozott módon, közösen építhetnek és fedezhetnek fel virtuális világokat. Mindemelett Game-based Learning (GBL) és a különböző STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) módszerek alkalmazása az oktatásban hatékony eszközként szolgál az aktív tanulás elősegítésére. Az interaktív játékok és szimulációk lehetőséget teremtenek a problémamegoldó gondolkodás, a kreativitás és a csapatmunka fejlesztésére, miközben a tanulók valós kontextusban alkalmazhatják a STEAM-területekhez kapcsolódó ismereteiket. A fent említett példák lehetőséget biztosítanak a programozás, a mérnöki tervezés és a matematikai modellezés játékos elsajátítására, miközben a diákok saját tempójukban fedezhetik fel a tananyagot.

Elméleti keretek

Teoretikai aspektusból az interaktív és immerzív technológiák pedagógiai alkalmazásának elméleti alapjait számos kutatás tárgyalja. Lev Manovich *The Language of New Media* (2001) a film médiumát és a digitalizáció sajátos logikájának összefüggéseit vizsgálja, míg Henry Jenkins *Convergence Culture* (2006) pedig a participáció és az új médiakörnyezet összefüggéseit tárgyalja. Továbbá, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Immerzió és Interakció Hub-ja olyan interaktív közegekkel foglalkozik, amelyek segítségével egész új elképzelésünk lesz a digitális környezet adta lehetőségekről.

A kiterjesztett film, a valós idejű képszintézis és az interaktív 3D-s terek integrálása az oktatásba nem csupán technológiai újítás, hanem alapvető pedagógiai paradigmaváltás is. Ezek az eszközök lehetővé teszik a tanulók számára, hogy aktív résztvevőkké váljanak a tanulási folyamatban, elősegítve a mélyebb megértést, az empátiát és a kreatív gondolkodást.

Kulcsszavak: kiterjesztett film, valós idejű képszintézis, interaktív 3D terek, pedagógiai innováció, digitális narratívák, game based learning, STEAM

Szenczi Árpád

főiskolai tanár

Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar

arpadszenczi28@gmail.com

A Zsolnai József pedagógiájának hatása a pedagógusképzésre

A keresztény/keresztyén szellemiségű nevelésfilozófia 1957 után, Európa egy részén, így hazánkban is, néhány évtizedig csupán poszt egzisztenciális létben lebegett. A korábbi korszakok nevelési értékvilágát azonban nem lehetett metafizikailag megsemmisíteni, hiszen fenomenológiai szempontból az örök törvényszerűségek, a kedvező változások következtében táptalajra találhatnak, újra a felszínre törnek.

Az előadásomban szeretném bemutatni, hogy a mai pedagógusképzés jeles képviselőinek a megállapításai miként támogatják a fenti axiómákat, egy képzési modell terjedését: a társaslelkületi autonómiára nevelés antropológiáját, filozófiáját, neveléstanát, metodológiáját annak érdekében, hogy az értelmi, érzelmi, érzületi és a társas lelkületi képességek tökéletesedési folyamatát helyesen értelmezzük, kezeljük és etikusan szintetizáljuk. A tanulmány szellemisége biblikusan is megjeleníti a felvetett gondolatokat: „Szeresd felebarátodat, mint magadat.” (Mt 22,39)

Zsolnai József pedagógiája szerint a gyerekek fejlesztését értékorientáltan, a legkorábbi életszakaszban kell megkezdeni, kreatív módon kell végrehajtani. Az „a társadalom, amelyik nem foglalkozik a minden gyerekben benne rejlő emberi potenciál kibontakoztatásával, az nem képes fejlődni, hanem stagnálásra és sorvadásra van ítélve.” (Entrópia!)

Az ember individuális tökéletesedése során szükségszerű az önfejlődés (Maslow), ugyanakkor az életkori sajátosságoknak megfelelő kultúrartományon, „tananyagon” keresztül, társas viszonyulási alapon értékrendszert is építünk (Karácsony Sándor). „A teremtet ember IQ (értelmi), EQ (érzelmi), SQ (spirituális), TQ (transzcendentális társas-lelkületi) alapú adottságokkal, talentumokkal születik. A professzionális nevelő feladata ezen adottságok működő képességekké történő kiművelése.” (Szenczi Á.)

Kulcsszavak: a keresztény/keresztyén szellemiségő pedagógia rekonstrukciója, Zsolnai pedagógia, antropológiai, neveléstan törvényszerűségek, korai gyermeki fejlesztés, emberi erőforrások kulturológiai-axiológiai és perszonális determinációja, a pedagógusképzés metodológiai elemei.

Hivatkozások

Szenczi, Á. (2008): A nagykorú tanítóképzés szellemiségének történeti rekonstrukciója, http://www.kre.hu/portal/doc/studia/Cikkek/2008.1.szam/Szenczi_Arpád letöltés: 2025.

Szenczi, Á. (2018): Professzionális nevelés – értékközvetítés társas-lelkületi alapon, Budapest, Eötvös József Könyvkiadó.

Zsolnai, A. & Zsolnai, L. (szerk.) (2023). Az emberi potenciál. Zsolnai József pedagógiája. Szombathely, Savaria University Press.

Thun Éva

szenior kutató

Wesley János Lelkészkepző Főiskola Neveléstudományi Tanszék

thuneva@wjlf.hu, thun.eva@gmail.com

Miért szükséges a tanárképzésben dolgozó oktatók és a köznevelésben dolgozó pedagógusok együttműködése a transzformatív pedagógia gyakorlatának kidolgozásában?

A transzformatív pedagógia elmélete mindössze két évtizede van jelen a nemzetközi pedagógiai diskurzusban. Gyökereit felfedezhetjük a kritikai pedagógiákban. A transzformatív pedagógia viszont már felsorakoztat olyan értékeket és pedagógiai cselekvési módokat, amelyek középpontba helyezésével azt tűzi ki célul, hogy az oktatás a társadalmi változás instrumentális terévé váljon azzal, hogy az erkölcsi-etikai értékeket hangsúlyossá teszi, cselekvésorientált és multidiszciplináris tudásra alapoz. A transzformatív pedagógia hatékony eszközként szolgálhat a méltányosság, a befogadás és a társadalmi igazságosság előmozdítására.

Ha a fentieket összevetjük Zsolnai tudománypedagógiára és alkotásra vonatkozó elméletével, melyet végül alkotó / alkotás pedagógiának nevezett, könnyedén megtaláljuk a párhuzamokat, a filozófiai értéktan (axiológia), a tanulás mint alkotás, sőt tudományos alkotás felfogásában. Valamint abban, hogy az oktatás feladatai közé sorolja a reális énkép, az én-lehetőségek feltárását és azt, hogy a tanulók hiteles tudás birtokában képessé váljanak megérteni a társadalmi struktúrák működését annak érdekében, hogy a társadalom és kultúra aktív alkotóivá / alakítóivá váljanak.

A különbség ott fedezhető fel, hogy a transzformatív pedagógia nem írja le világosan a multidiszciplináris tudás tartalmát, azt, amit Zsolnai viszont megtesz, sőt ahhoz is ragaszkodik, hogy a tanuló gyermekek is képesek egy-egy tudományos probléma felismerésére és vizsgálatára, azaz tudományosan hiteles ismeretek létrehozására. Ez azért lényeges, mert a társadalmi cselekvés a társadalom megismerésének csakis ilyen hiteles forrásból keletkezett eredményeire alapozhat (ideológiák helyett).

A Zsolnai által hangsúlyozott *hiteles tudásra alapozás* integrálása ma különösen aktuális, mivel az Európai Unió oktatáspolitikája kialakítása érdekében számos nemzetközi projekt tűzi ki célul a transzformatív pedagógia gyakorlati megvalósítása részleteinek kidolgozását.

Előadásomban az *Inclusion4Schools – Iskola és közösség együttműködése az egyenlőtlenségek és a kirekesztés visszaszorítására: szegregált iskolák transzformatív gyakorlatai* című projekt, eredményeit értékelem arra a kérdésre válaszolva, hogy megjelennek-e a transzformatív pedagógia és alkotópédagógia elemei a tanárképzésben dolgozó oktatók és a köznevelésben dolgozó pedagógusok gondolkodásában.

Kulcsszavak: transzformatív pedagógia, tudománypedagógia, alkotópédagógia, inklúzió, társadalmi változás

Vigh-Kiss Erika

adjunktus

Pannon Egyetem HTK Neveléstudományi Intézet

vigh-kiss.erika.rozalia@htk.uni-pannon.hu

Matematika tanítása az ÉKP és NAT 2020 szerint digitális eszközök segítségével Tisztelgés Zsolnai József pedagógiai öröksége előtt

Zsolnai József születésének 90. évfordulója alkalmat nyújt arra, hogy összevessük az általa kidolgozott pedagógiai rendszert az aktuális NAT-tal, és megvizsgáljuk, hogyan gazdagíthatja Zsolnai József pedagógiai filozófiája a jelenlegi matematikaoktatást.

Zsolnai 1980-as években kidolgozott Értékközvetítő és Képességfejlesztő Pedagógiája (ÉKP) a nevelés és oktatás személyiségközpontú megközelítésének egyik meghatározó irányzatává vált. Az ÉKP az elmélet és gyakorlat összhangján alapul. Az oktatás egyben a tanulók teljes személyiségének fejlesztését is jelenti. Zsolnai pedagógiájának fontos pillére a képességfejlesztés is, kiemelten a gondolkodási, tanulási, kommunikációs és problémamegoldó képességek komplex fejlesztése. A tanítást az egyéni sajátosságok figyelembevételével, differenciált módon, pl. kooperatív módszerekkel gondolta.

A NAT 2020 pedagógiai alapvetései több szempontból is rokoníthatók Zsolnai József elképzeléseivel. Zsolnai József pedagógiai hitvallásának központi gondolata, hogy az iskolának a kompetenciák fejlesztésén túl értékeket is közvetítenie kell, s az oktatásnak élményszerűnek kellene lennie; felhívta a figyelmet a digitális kompetenciák fejlesztésére is.

Jelen előadás célja annak bemutatása, hogy a matematika tanítása során miként lehet Zsolnai ÉKP-jában alapelveit korszerű digitális eszközökkel megvalósítani. Előadásunk során szeretnénk néhány alkalmazási lehetőséget bemutatni, melyek a tanítóképzésben, valamint a közoktatás különböző szintjein alkalmazhatók. A különféle alkalmazások segíthetik a felfedeztető matematikaoktatást, valamint a tanulók kreativitásának, kritikai gondolkodásának fejlesztését, motiválását a matematikaórákon. Emellett a tanulók differenciálására is alkalmas. A matematikai alapműveletek, fogalmak elsajátításában az alsó tagozatos tanulók segítségére lehet a LearningApps. A felső tagozaton a GeoGebra, a Kahoot, középiskolában a Desmos függvényábrázoló és a PhET szimulációk kínálnak lehetőséget komplex matematikai modellezésre és kutatásra.

Zsolnai József hagyatéka iránytűül szolgál számunkra a XXI. században. Az ÉKP ma aktuálisabb, mint valaha, és a digitális eszközök alkalmazásával alkalmas arra, hogy választ adjon korunk pedagógiai kihívásaira.

Kulcsszavak: digitális kompetencia, élményalapú tanulás, Értékközvetítő és képességfejlesztő pedagógia, matematikaoktatás, NAT 2020

Zsolnai László

egyetemi tanár

Budapesti Corvinus Egyetem

laszlo_zsolnai@yahoo.com

A Zsolnai pedagógia jelentősége a közgazdaságtan szempontjából

„Az emberi potenciál” című kötetünkben a *Zsolnai pedagógia* axiomatikus összefoglalását adtuk. (Zsolnai & Zsolnai 2023) Eszerint (i) a pedagógia feladata minden gyerek képességeinek a maximális fejlesztése, (ii) a gyerekek fejlesztését a legkorábbi életszakaszban kell megkezdeni, (iii) a gyerekek fejlesztését alkotás-orientált módon kell végrehajtani.

Az előadás megmutatja, hogy a modern közgazdaságtan legjelesebb alkotóinak a fölfedezései miként támogatják a fenti axiómákat.

A közgazdasági Nobel díjas *James Heckman* (University of Chicago) empirikusan bizonyította, hogy a gyerekek korai fejlesztése döntő jelentőségű a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése és a gazdaság fejlődése számára. (Heckman et al. 2023) A szintén közgazdasági Nobel díjas *Amartya Sen* (Harvard University) pedig kidolgozta a “capabilities” elméletet, amely az emberi képességek szerepét hangsúlyozza az emberi kiteljesedés (“flourishing”) és a gazdasági fejlődés szempontjából. (Sen 1999) A zseniális magyar közgazdász, a néhai *Liska Tibor* pedig örökérvényűen állapította meg, hogy ha fel tudjuk szabadítani az emberi kreativitást a gazdaságban, akkor annak nagyobb jelentősége lesz, mint az atomenergia föltalálásának. (Szántó & Zsolnai 1990)

Az előadás végkövetkeztetése, hogy a társadalom, amelyik nem foglalkozik a minden gyerekben benne rejlő emberi potenciál kibontakoztatásával, az nem képes fejlődni, hanem stagnálásra és sorvadásra van ítélve.

Kulcsszavak: Zsolnai pedagógia, modern közgazdaságtan, korai fejlesztés, emberi képességek, kreativitás

Hivatkozások

Heckman, J. J., Galaty, B. & Tian, H. (2023). *The Economic Approach to Personality, Character and Virtue*. NBER Working Paper No. 31258.

Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. New York, Alfred A. Knopf.

Szántó Tibor – Zsolnai, László (1990). *Kétszemélyes egyetem*. Budapest, Magvető Kiadó.

Zsolnai Anikó – Zsolnai, László (szerk.) (2023). *Az emberi potenciál. Zsolnai József pedagógiája*. Szombathely, Savaria University Press.

